

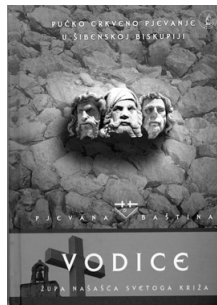
Drugi dio, naslovljen "Između umjetnosti, interdisciplinarna pisanja o umjetnosti kulture", govori o autoričinu promatranju plesa tamo gdje se isprepleće s drugim vrstama umjetnosti. Tekstovi obrađuju prepletanja plesa i filma, ispituju plesnu instrukcijsku pjesmu, pravna i novčana prava plesnih djelatnika, uključujući plesače, koreografe i pisce. U analizi stvaranja filmske umjetnice Ericke Beckman, koja se koristi pokretima inspiriranim dječjom igrom, autorica se zalaže za otvorenost prema alternativnim predstavljajima i značenjima u plesu i kulturi. U rekonstrukciji jedinog baleta ruskog filmskog producenta Sergeja Ejzenštejna, posvećuje se opisivanju povijesnog, društvenog i umjetničkog konteksta vidljivog iz plesa. Rasprave o zaštiti autorskih prava koreografa, sponzoriranju plesne umjetnosti te ulogi njuha u ritualnim i scenskim izvedbama, iskazuju širok raspon autoričina interesa. Tekstovi ove skupine interdisciplinarnoga su pristupa s referentnim podacima i promišljanjima.

Treći dio, "Iza tisućljeća, novija pisanja o plesu", obuhvaća novije znanstvene radove poslije 2000. godine. Analizirajući povijest arome i uloge njuha u plesu, odnos umjetnosti i društva te vrednujući ljepotu baletnog tijela i plesanja ili plesanje žena u glazbenim spotovima, autorica se posvećuje istraživanju plesova i plesnog izražaja na margini zanimanja. Označavajući ples hibridnom umjetnošću, prikazuje nastojanja oko kontekstualizacije plesa unutar kulturnih okvira, upućuje na nezamijećene dijelove plesa i važnost detalja služeći se motivima iz baleta i suvremenog plesa, kojima nastoji proširiti sliku te pružiti kaleidoskopski, višestruki pogled na ples.

Na posljednjim se stranicama knjige nalazi indeks imena i pojmova. Odabrani tekstovi u knjizi, od izvještaja i kritika iz novina do znanstvenih radova i izlaganja na nacionalnim plesnim i kazališnim skupovima, prikazuju različita područja razumijevanja tijela u američkoj kulturi i pisanju Sally Banes. Pišući o trodimenzionalnosti i višestrukoj vrijednosti utjelovljenja, autorica pokazuje na utjecaj koji ples ima i čini na ljudski život. Tekstovima nastoji otkrivati nova znanja o svim vrstama i stilovima plesanja jer samo jednu vrstu bilo koje plesne umjetnosti smatra nedostatnom. Tako obrađuje stilove plesanja od klasičnog baleta i reakcije na njega, suvremenog plesa, do tap ili breakplesanja. Sally Banes je dobitnica nekoliko prestižnih nagrada i priznanja za svoje radove, a ova je knjiga još jedan prilog u istraživanju, promatranju i promišljanju plesa u povijesnim i kulturnim okvirima.

Ivana KATARINČIĆ

Pjevana baština: Pučko crkveno pjevanje u Šibenskoj biskupiji, Vodice, župa Našašća Svetoga Križa,
Hrvatska kulturna udruga Pjevana baština, Šibenik
2007., 112 str., 1 DVD, 2 CD-a

Radio Zagreb je izravno prenosio Veliku svečanu misu iz Novog Vinodolskog, zvanu Vela Maša, na blagdan Velike Gospe 1940. godine. Snimka nije sačuvana, ali zapis o tome postoji. U naše su doba osobito rašireni različiti medijski zapisi cjelovitih religijskih predstavljanja i to je, neovisno o "različitostima" pristupa, vrijedno pozornosti u svakome pogledu. Ne samo da je riječ o prikazivanju obreda u audio, video ili audio/video mediju već i o aktivnosti određene

župe, crkve ili religijske zajednice s njihovim suvremenim repertoarom. Nerijetko se podosta kritizira izbor takvih repertoara, no ovdje nije o tome riječ. U nedostižnim nam zapadnoeuropskim središtima izabire se strogi obredni kontekst s djelima vrhunskih skladatelja. Kad je riječ o tradicijskim izborima, također smo u položaju malih prema velikima. No to nam je, izgleda, povijesna pozicija pa valja vidjeti što je to u našim okolnostima vrijedno pozornosti.

Serijski video- (DVD) i audionosači (CD) kojima se predstavlja vrijedna baština Šibenske biskupije primjer su bogatoga, na više razina obrađenoga sadržaja. Predstaviti ću prvo izdanje u seriji, kako slijedi iz temeljite opreme knjižice: *Pjevana baština: Pučko crkveno pjevanje u Šibenskoj biskupiji, Vodice, župa Našašća Svetoga Križa*. Knjižica obasiže 112 str. (uz prijevod na engleski jezik).

DVD sadrži: a) Dokumentarni film o župi Našašća Svetoga Križa – Vodice, Sveta Misa u župi Našašća Svetoga Križa, vodički Žudiji; godina proizvodnje: 1997.; producent HRT, redatelj Neno Kužina, snimatelj Marin Radić, montažer Joško Sablić (dio 1., 7,09 min.); b) Sveta Misa u Vodicama; snimljeno i izravno prenošeno na Hrvatskoj radio televiziji 16. 02. 1997.; producent HRT, producent programa Ante Marić, glavni kameraman Tihomir Marelj, redatelj Davor Borić, urednik prijenosa Svetih Misa Dragutin Siladin, urednik programa religijske kulture p. Tonči Trstenjak (dio 2., 78,45 min.); c) Dokumentarna emisija o običaju čuvanja Kristova groba, pri čemu su njegovi čuvari organizirani poput vojske i odjeveni poput rimskih vojnika; godina proizvodnje: 2007.; producent HRT, redateljica Vlatka Vorkapić, scenaristica Vlatka Vorkapić i Ljiljana Šišmanović, snimatelj Karmelo Kusar, montažer Robert Petrinec, urednica Ljiljana Šišmanović (dio 3., 33,29 min.).

Dva nosača zvuka sadrže: Došašće i Božićno vrijeme, korizma i Veliki tjedan, Uskrsno vrijeme i pjesme Isusu (CD 1., ukupno 28 napjeva, 74,54 min.); Marijanske pjesme, služba za pokojne (CD 2., ukupno 27 napjeva, 76,20 min.); pjevaju pjevači župe Našašća Svetoga Križa – Vodice, zborovođa s. Klara Pavlović; snimljeno u crkvi sv. Križa u Vodicama (listopad, 2006.) i u crkvi sv. Nikole Tavelića u Lišanima (veljača 2007.); producent Mladen Magdalenić, stručno-glazbeni urednik Jakša Primorac, tonmajstor Zoran Brajević.

Nakladnik je čitavog izdanja Hrvatska kulturna udruga "Pjevana baština", glavni i odgovorni urednik fra Dragan Nimac, uredništvo čine fra Dragan Nimac, Jakša Primorac, Joško Čaleta, don Frane Šimat i s. Klara Pavlović. Autori tekstova su msgr. Ante Ivas, biskup, don Frane Šimat, Jakša Primorac i Šimun Radonić, notne transkripcije je načinio Joško Čaleta, a fotografije su Šime Strikomana te iz Arhiva Strikomana Film, Muzeja grada Šibenika i Obiteljskog arhiva Ante Janjca. *Mastering* kompaktnih diskova je napravio Vito Gospodnetić, a *mastering* DVD-a Lana Gospodnetić.

Udruga predstavlja Projekt "Pjevana baština" da izrazi nastojanje njegovanja hrvatske tradicijske pjevane baštine, osobito pučkoga crkvenog pjevanja u Šibenskoj biskupiji, što bi zapravo značilo vrlo agilnu i razrađenu revitalizaciju. Vidljivo je to iz svih diskova, osobito DVD-a. Ujedno se učinjeno nastoji snimiti i obraditi te arhivirati cjelokupnu građu u župama Šibenske biskupije. Priređivači izbjegavaju termin glagoljaško pjevanje, premda ga navode kao naziv koji je često u porabi ili je popularan. Sam termin je važan zbog svoje nazočnosti u muzikološkim radovima, a nije još uvijek zamijenjen boljim. Ovdje taj pristup nije ozbiljnije objašnjen i šteta je što nije pobliže povezan s povijesnim izvorima. No ni o tome ne treba ovom prigodom pobliže raspravljati.

Nije rijetkost da se već desetljećima crkvena središta bave očuvanjem vlastite baštine (npr. Krk). Pored toga, zvučni se primjeri čuvaju u najvećem broju u Staroslavenskom institutu i Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Ima ih i na više drugih mjesta, od pojedinaca do ustanova. S obzirom na medij, mlađi su od notnih zapisa (odnosno transkripcija). Premda ima ponešto starijih primjera, korpus je u cjelini nastajao od pedesetih godina dvadesetoga stoljeća nadalje. U tome su poslu dokumentarnost, opseg i izvornost bili osnovnim zadacima.

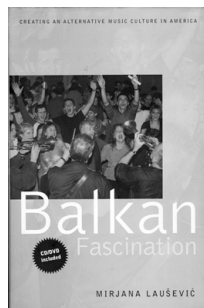
Stanje sa starijim notnim zapisima također pokazuju nepregledne lakune, a starost im seže u godine početka 19. stoljeća (zapisi iz Bakra u Sonnleithnerovoj zbirci, koja se čuva u arhivu svoga osnivača, Johanna Sonnleithnera, u Gesellschaft der Musikfreunde u Beču, a dio je velike skupljačke akcije iz 1819. godine), u drugu polovicu 19. stoljeća (zapisi Franje Ksavera Kuhača, 1869. i Josipa Glanca, 1870.), pored doista najrarednijih (uz tekst *Neplaćte se...*, 1564. iz Muke Gospodina našega, g. 1556. pohranjene u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, IV a 47) i onih još pomalo dubioznih (znakovi u *Kijevskim listićima*, *Misalu kneza Novaka*). Lakune možemo donekle smanjiti i pojasniti prihvaćanjem u nasljeđe glagoljaške, odnosno hrvatske crkvene glazbe i onih slojeva koji su ordinirani u 17. stoljeću (liturgijske knjige u redakciji Rafaela Levakovića, Bartola Kašića u organizaciji Congregatio de Propagande Fidae, ali s notama gregorijanskoga korala). Tako je gregorijanika, a s njom i franjevačka tradicija, uspjela utjecati na mnoge načine (škole itd.) i obilježiti mnoge napjeve psalmodije, lekcijskog i evanđeljskoga repertoara.

Ovaj izbor pučkoga crkvenog pjevanja u Šibenskoj biskupiji – pjevana baština u Vodicama, župa Našašća Svetoga Križa – kojom se na prvome mjestu željelo iznijeti primjere tradicijskih (možda najstarijih, revitaliziranih i stoga možda konzerviranih) napjeva, nudi i kriterije ljepote glazbe i izvedbi, što je ostvareno s jakom tehničkom ekipom. I posljednje, ali ne i manje važno, rado bismo vidjeli više snažnijeg znanstvenog pristupa u izradi sličnih prezentacija.

Ovom izdanju uslijedila su i dva naredna: Pjevana baština: Pučko crkveno pjevanje u Šibenskoj biskupiji, Šepurina, župa Uznesenja Marijina Prvić Šepurina (Šibenik 2008., DVD, 4 CD-a i knjižica 160 str.) i Pjevana baština: Pučko crkveno pjevanje u Šibenskoj biskupiji, Stankovci, župa Uznesenja Blažene Djevice Marije (Šibenik 2008., DVD, 2 CD-a i knjižica 111 str.), a u pripremi su nova ovoga ambicioznog plana.

Gorana DOLINER

Mirjana Laušević, *Balkan Fascination, Creating an Alternative Music Culture in America*, Oxford University Press, Inc., New York, 2007., 299 str., 1 DVD.

Knjiga *Balkan Fascination: Creating an Alternative Music Culture in America* posljednje je djelo prerano preminule sarajevske etnomuzikologinje Mirjane Laušević. Knjiga donosi rezultate autoričina istraživanja američke *glazbene supkulture* (ili "affinity group", kako je naziva Mark Slobin), čiji se glazbeni interesi i praksa oblikuju prema glazbenim uzorima u tradicijskom glazbovanju jugoistočne Europe. Boraveći od 1991. godine u SAD-u, autorica se od samih početka susrela s vrlo neobičnim glazbenim fenomenom – balkanskom glazbenom scenom među pripadnicima američke zajednice (*Balkanites*) od kojih mnogi nemaju nikakve korijenske veze s ovim dijelom svijeta. Tradicijska glazba – sviranje, pjevanje i posebice folklorni ples – jedini su identifikacijski markeri koji povezuju ovu skupinu ljudi, ljubitelja glazbe. Balkansko "selo" u ovome primjeru postoji isključivo zahvaljujući zajedničkom interesu – skupnom izvođenju zajedničkoga glazbeno-plesnog repertoara. "Teren" kakvog poznajemo u klasičnom